

«Тасдиқ менамоям»

Ректори Донишгоҳи давлатии
ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент
Мўминзода Ш.А.
2025 с.

ХУЛОСАИ

кафедраи таърих ва диншиносии факултети сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналхалқии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон ба рисолаи унвонҷӯ Зарифзода Ғайрат Зариф «Вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860», ки барои дарёфти дараҷаи номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) пешниҳод мегардад.

Рисолаи номзadian Зарифзода Ғ.З. дар мавзӯи «Вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) дар кафедраи таърих ва диншиносии факултети сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналхалқии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон иҷро шудааст.

Унвонҷӯ, Зарифзода Ғайрат Зариф, соли таваллудаш 1983, факултети таърихи Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуровро аз рӯйи ихтисоси таърихшинос, муаллими таърих ва ҷомеашиносӣ соли 2006 хатм намудааст (диплом ДТО 0019519).

Зарифзода Ғайрат Зариф аз соли 2019 ба ҳайси унвонҷӯи кафедраи таърихи халқи тоҷик тадқиқоти илмии хешро аз рӯйи ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) дар мавзӯи «Вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860» тахти роҳбарии доктори илмҳои таърих, профессор Турсунзода Н. оғоз намудааст.

Шаҳодатнома дар бораи супоридани минимумҳои номзадӣ аз ҷониби МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» дода шуда, имтиҳонҳои минимуми номзадиро аз фанни таърихи илм ва фалсафа бо баҳои «аъло» (шаҳодатномаи №66 аз 25 октябри соли 2022), забони хориҷӣ (англисӣ) бо баҳои «хуб» (шаҳодатномаи № 66 аз 15 феввали соли 2023) ва таърихи Ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) бо баҳои «аъло» (шаҳодатномаи № 66 аз 20 июни соли 2024) супоридааст.

Роҳбари илмии унвонҷӯ Зарифзода Ғ.З. доктори илмҳои таърих, профессори кафедраи таърихи халқи тоҷики факултети таърих ва ҳуқуқи

Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б. Гафуров” Турсунзода Назирҷон мебошад.

Диссертатсияи унвонҷӯ Зарифзода Ғ.З. «Вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860» дар ҷаласаи кафедраи таърих ва диншиносии факултети сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналхалқии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон бори аввал 22.11.2025 (суратҷаласаи № 4) баррасӣ гардида, дар муҳокимаи он мудирӣ кафедра, н.и.т, дотсент Ҳамидова М.М., доктори илмҳои таърих, профессор Ҳомидзода Ф.М., н.и.т., дотсентон Дӯстов Д.К., Абдуқодиров А.А., Умарова М.С., Файзуллоева М.Ш., н.и.ф., дотсент Нурмаҳмадов Ю.Ш., н.и.т., дотсент Баҳодурова Ф.Ш., муаллимони калон Олимов Д.Р., Қодирова Н.М., Мансурова М.А., Қаҳҳоров У.А., ассистентон Ҷӯраев М.М., Мирзохӯҷаева У.М., коргузор Исмонова Н.У., ҳамчунин аз МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б. Гафуров” д.и.т, профессори кафедраи таърихи халқи тоҷик Турсунов Б.Р., д.и.т, профессори кафедраи таърихи умумӣ Аюбов А.Р. ва н.и.т., дотсент Ҳусайнӣ Ф.Р. иштирок намуданд.

Оид ба рисолаи унвонҷӯ Зарифзода Ғ.З. «Вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860» барои дарёфти дараҷаи номзади илмҳои таърих, аз рӯйи ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) **хулосаи зерин пешниҳод** мегардад:

1. Баҳо ба рисолаи унвонҷӯ. Диссертатсияи мазкур дар заминаи ахбори осори хаттии муаррихони замони нав, таҳқиқоти шарқшиносон ва сайёҳони давраи тоинқилобии рус, давраи шуравӣ ва муҳаққиқони ватанию хориҷӣ таълиф гардидааст.

Мубрамияти мавзӯ аз он иборат мебошад, ки таҳқиқоти мазкур ба пажӯҳиши вазъи сиёсӣ ҳарбии аморати Бухоро дар робита бо хонигарӣҳои Осиёи Миёнаи солҳои 26-60-уми асри XIX бахшида шуда, то имрӯз ҳамчун ҳадафи алоҳидаи омӯзиш қарор нагирифтааст. Дар адабиёти мавҷуда танҳо хулосаҳои умумӣ пешниҳод гардидаанд. Дар ин давра робитаҳои дипломатӣ байни давлатҳои Осиёи Миёна ва Русияи подшоҳӣ ва бархе аз мамлакатҳои ҳамҷавор ба таври густурда ба роҳ монда шудаанд.

Аҳамият ва арзиши илмӣ мавзӯ боз дар он зоҳир мегардад, ки дар аморати Бухоро, хонигарӣҳои Қўқанд ва Хева, инчунин дар мулкҳои алоҳидаи мустақил ва ниммустақил, аз қабилӣ Тошканд, Хучанд, Ёротеппа, Марв, Қаротегин, Дарвоз дар нимаи аввали асри XIX, воқеоту ҳодисоти муҳталифи сиёсӣ ва ҳарбӣ рух додаанд. Омӯзиши онҳо қисми таркибии муаммои таърихи қараёни мустақилшавии давлати феодалии амороти Бухоро ба шумор меравад.

2. Иштироки шахсии унвонҷӯ доир ба натиҷаҳои илмӣ. Диссертатсияи Зарифзода Ғ.З. таҳқиқоти мустақилонаи муаллиф буда, дар он масъалаҳои марбут ба мавзӯи таҳқиқот ба таври комплексӣ ва пайванди мантиқӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Саҳми унвонҷӯ Зарифзода Ғ.З. дар он зоҳир мегардад, ки дар пояи ҷамъоварӣ, таҳлил, ба низом даровардан ва истифодаи ахбори маъхазҳои таърихӣ, таҳқиқотҳои муҳаққиқони тоинкилобии рус, шуравӣ ва хориҷӣ доир ба вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860 таҳқиқоти мукамалро ба анҷом расонидааст. Натиҷаҳои таҳқиқот дар 5 мақолаҳои илмӣ муаллиф, аз ҷумла 3 мақолаҳо дар маҷаллаҳои мансуб ба Феҳристи маҷаллаҳо ва нашрияҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон интишор шудаанд. Баъзе натиҷаву хулосаҳои бадастомада аз ҷониби муаллиф дар конференсияҳои илмӣ ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ, аз ҷумла Астарханские петровские чтения “Каспийский регион в имперском пространстве. К 350-летию со дня рождения Петра I Великого” (Астрахан, 6-7 октябри соли 2022), Бухоро тарихи масалалари (энг қадимги замонлардан ҳозиргача) мавзусидаги халқаро миқёсидаги илмӣ – амалий конференция (Бухоро, 2023 йил, 10 июн) дар шакли маърузаҳои илмӣ пешниҳод шудааст.

3. Дарачаи таҳқиқоти анҷомдодашуда. Натиҷаҳои диссертатсиониро дақиқияти маълумот, таҳлили сарчашмаҳои таърихӣ, маводи таҳқиқотӣ, коркарди натиҷаҳои тадқиқот, интишороти муаллиф аз рӯи мавзӯ, таҳлил, баррасӣ ва муқоисаи илмӣ амалии нуктаҳои мавзӯи таҳқиқшаванда, тақозо менамояд. Хулосаву тавсияҳо дар асоси таҳлили илмӣ натиҷаҳои таҳқиқотҳои назариявӣ ва амалӣ пешниҳод гардидааст.

Мақсад ва вазифаҳои асосии тадқиқоти мазкур таҳқиқу омӯзиши вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860 мебошад. Вобаста ба он дар рисола чунин вазифаҳои мушаххас гузошта мешавад:

- муайян намудани маълумотҳои дақиқ доир ба вазъи сиёсӣ ва ҳарбии минтақаи Осиёи Миёна ва, пеш аз ҳама, аморати Бухорои аҳди амир Насруллоҳ (солҳои 1826-1860) дар заминаи сарчашмаҳои хаттии таърихӣ;

- таҳлил намудани сарчашмаҳои хаттӣ, муқоиса намудани онҳо бо мақсади кушода додани вазъи ҳарбӣ-сиёсии давраи омӯзиш;

- баррасии ҳолати низомии лашкар дар аморати Бухоро, таҳлили низоъҳои ҳарбӣ байни давлатҳои Осиёи Миёна;

- тавсифи муносибатҳои байналхалқӣ ва робитаҳои дипломатии аморати Бухоро бо хонигарии Осиёи Миёна ва дигар кишварҳо дар солҳои 20-60-уми асри XIX.

Навгониҳои таҳқиқот. Муаллиф бори нахуст, ҳамаҷониба дар асоси

таҳлил маводи нав вазъи сиёсӣву ҳарбӣ ва робитаҳои байналхалқии аморати Бухороро дар рисола нишон додааст. Навгонии рисола дар чунин пояҳо ифода меёбанд:

- аввалин маротиба омӯзиши масоили таърихи ҳарбӣ-сиёсии аморати Бухоро дар нимаи аввали асри XIX ба таври комплексӣ ба роҳ монда шуд;
- мутобиқи маълумоти сарчашмаҳои ҳаттӣ зиддиятҳои ҳарбиву сиёсӣ ва дипломатии аморати Бухоро ва хонигарии Осиёи Миёна мавриди таҳқиқ қарор гирифт;
- ҳолати бухронии ҳарбӣ-сиёсии аморати Бухоро, зиддиятҳои Бухорову Қўқанд ва Бухорою Хева нишон дода шуданд;
- низомӣ ба худ хоси идоракунии давлатҳои Осиёи Миёна, аз ҷумла аморати Бухоро нишон дода шуд.

Аҳамияти илмӣ назариявӣ таҳқиқот аз он иборат аст, ки таҳлилҳо ва таҳқиқҳо вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухороро муайян намудааст. Омӯзиши тадқиқоти мазкур ҳамчун мавзӯи муҳимми таърихӣ, на танҳо аҳамияти калони илмӣ амалӣ дорад, балки барои равшан сохтани саҳифаҳои таҳқиқнагардида ва норавшани таърихи асримиёнагии халқи тоҷик, инчунин барои тарбияи наслҳои ҷавони имрӯза ва ояндаи миллат кӯмаки амалӣ хоҳад расонд.

Дар раванди омода намудани диссертатсия муаллиф тавсияҳои олимони варзида, таърихшиносони ватанӣ ва хориҷиро ба инобат гирифтааст. Дар заминаи онҳо асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқоти диссертатсиониро, ки ба принципҳои тадқиқи мушаххаси таърихӣ, методҳои муаммовӣ - хронологӣ, таҳлили муқоисавӣ далелҳо, воқеоти таърихӣ ва таҳлилҳои илмӣ таъям мекунад, истифода шудаанд.

Инчунин, тадқиқоти мазкур метавонад зимни таҳияи қорҳои илмӣ доир ба масъалаҳои муҳимми таърихӣ ва фарҳанги халқи тоҷик ва мардуми кишварҳои ҳамҷавор тартиб додани барномаҳо, дастурҳои таълимӣ, таҳияи қорҳои махсус доир ба аморати Бухоро барои донишҷӯёни макотиби олии Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода шавад.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсия дар мавзӯи «Вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860» аз ҷиҳати мундариҷа, предмет ва услуби таҳқиқот ба нуктаҳои 6, 7, 11, 18 ва 19 шиносномаи ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) мутобиқат менамояд.

Пуррагии маълумоти рисолаи илмӣ дар маводи нашршуда инъикос ёфтааст. Натиҷаҳои асосии қорҳои таҳқиқотӣ дар диссертатсияи мазкур ҷамъбаст шудаанд. Мукаммалии пешниҳоди маводи тадқиқотӣ бо таҳқиқу

омӯзиши тамоми ҷанбаҳои асосии мавзуи диссертатсия таъмин карда шудааст, ки натиҷаҳои онҳо дар маҷаллаҳои илмӣ аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр гардидаанд. Доир ба мавзуи рисола ва фарогири масъалаҳои он аз ҷониби муаллиф 5 мақола, аз он ҷумла 3 мақола дар маҷаллаҳои ба Феҳристи маҷаллаҳои КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсиянамуда ва 2 мақола дар дигар нашрияҳо ба ҷоп расидаанд.

[1-М]. Шарипов Ғ.З. Қайдҳо роҷеъ ба таърихи қорҳои ҳарбии аморати Бухоро дар давраи ҳукмронии амир Насруллоҳон (солҳои 1826-1860) //Номаи донишгоҳ. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ. -№1 (62).-Хучанд, 2020. - С.54-59.

[2-М]. Шарипов Ғ.З., «Зафарномаи Хусравӣ» - сарчашмаи таърихии давраи ҳукмронии амир Насруллоҳ // Номаи донишгоҳ. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ.-№4 (69).-Хучанд, 2021.- С.16-21. (Ҳаммуаллиф: Н.О.Турсунов).

[3-М]. Шарипов Ғ.З. Вазъи муносибатҳои дипломатии аморати Бухоро ва Русияи подшоҳӣ (солҳои 20-50-уми асри XIX) //Номаи донишгоҳ. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ.-№ 4 (77)-Хучанд, 2023. - С.26-33.

Маводи конфронсӣ

[4-М]. Шарипов Ғ.З. Бухарский эмират в описаниях дореволюционных русских востоковедов // Астраханские петровские чтения «Каспийский регион в имперском пространстве. К 350-летию со дня рождения Петра I Великого». г. Астрахань, 6-7 октября 2022 года. – Астрахань, 2022.-С.126-131.

[5-М]. Шарипов Ғ.З. Русские в военной службе бухарской армии // Бухоро тарихи масалалари (энг қадимги замонлардан ҳозиргача) мавзусидаги халқаро миқёсидаги илмӣ – амалий конференция материаллари 2023 йил 10 июнь. - Бухоро, 2023. - С. 875-877.

Чаласаи васеи кафедраи таърих ва диншиносии факултети сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналхалқии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

ҚАРОР МЕКУНАД:

1. Диссертатсияи Зарифзода Ғайрат Зариф дар мавзуи «Вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) ҳамчун кори илмӣ аз лиҳози мазмун, мундариҷа ва маътиқан баанҷомрасида мебошад, ки ба меъёрҳо ва талаботи Низомномаи КОА-и назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих ҷавобгӯ мебошад.

2. Диссертатсияи унвонҷӯ Зарифзода Ғайрат Зариф дар мавзӯи «Вазъи низоми ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860» барои дарёфти дараҷаи номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) ба ҳимоя пешниҳод карда шавад.

Хулосаи мазкур дар ҷаласаи васеи кафедраи таърих ва диншиносии факултети сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналхалқии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон қабул гардид.

Дар ҷаласа 15 нафар иштирок намуданд.

Натиҷаи овоздиҳӣ:

«Тарафдор» - 15 нафар;

«Зид» - нест;

«Бетараф» - нест.

Қарор яқдилона қабул гардид.

Суратҷаласаи № 4, аз 22 ноябри соли 2025.

**Мудирӣ кафедраи таърих ва диншиносии
факултети сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои
байналхалқии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,
бизнес ва сиёсати Тоҷикистон,
номзади илмҳои таърих, дотсент**

Ҳамидова М.М.

Котиби ҷаласа:

Исмонова Н.У.

**Имзои мудирӣ кафедра, н.и.т., дотсент Ҳамидова М.М. ва котиб-коргузор
Исмонова Н.У. – ро тасдиқ менамоям:**

**Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,
бизнес ва сиёсати Тоҷикистон**

Бобоев А.Х.

Суроға: 735700, шаҳри Хучанд,
маҳаллаи 17, бинои-1.

Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,
бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

Тел.: +992342223811

Факс: +992342225170

E-mail: tsulbp@rambler.ru.